6ο φροντιστήριο

1. Στον παρακάτω πίνακα σας δίνονται οι παρατηρήσεις αναφορικά με τη ζήτηση του αγαθού Α

Y=ποσότητα σε κιλά	X=τιμή σε ευρώ
100	13
82	13.5
86	13.2
90	13
60	14
70	13.7

a. Αν η συνάρτηση ζήτησης είναι της μορφής $Y_i = \beta_0 + \beta_1 X_i + u_i$, $i = 1, \dots, 6$, να εκτιμηθούν οι παράμετροι β_0 και β_1 με τη μέθοδο ελαχίστων τετραγώνων.

b. Να υπολογιστεί η ελαστικότητα ζήτησης στο σημείο $(\bar{X}, \bar{Y})$.

c. Να σχολιάσετε τα αποτελέσματα από οικονομική άποψη (αναφερθείτε στα πρόσημα των εκτιμήσεων καθώς και στο μέγεθός τους).

d. Να αξιολογηθούν τα αποτελέσματα με βάση στατιστικά κριτήρια. Σημείωση: Υπολογίστε τον συντελεστή προσδιορισμού, τα τυπικά σφάλματα των συντελεστών και κατόπιν να ελέγξετε αν οι συντελεστές είναι ίσοι με το μηδέν, δηλ. $\beta_0 = 0$ και $\beta_1 = 0$. Τις εναλλακτικές υποθέσεις θα τις διατυπώσετε σύμφωνα με την οικονομική θεωρία.

e. Να κατασκευάσετε ένα 95% διάστημα εμπιστοσύνης για τον συντελεστή β_1.

f. Να κατασκευάσετε ένα 99% διάστημα εμπιστοσύνης για τη ζητούμενη ποσότητα όταν η τιμή είναι 13.6 ευρώ.

2)

g. Ποιες υποθέσεις πρέπει να ισχύουν και γιατί για να απαντήσουμε σε κάθε μια από τις παραπάνω ερωτήσεις?

Λύση:

a. Αν $y_i = Y_i - \bar{Y}, x_i = X_i - \bar{X}$, $\bar{X} = \frac{1}{n}\sum_{i=1}^{n} X_i = \frac{1}{6}80.40 = 13.4$, $\bar{Y} = \frac{1}{n}\sum_{i=1}^{n} Y_i = \frac{1}{6}488 = 81.33$, $\sum_{i=1}^{n}(Y_i - \bar{Y})(X_i - \bar{X}) = -28$ και $\sum_{i=1}^{n}(X_i - \bar{X})^2 = 0.82$

$$\hat{\beta}_1 = \frac{\sum_{i=1}^{n}(Y_i - \bar{Y})(X_i - \bar{X})}{\sum_{i=1}^{n}(X_i - \bar{X})^2} = \frac{-28}{0.82} = -34.146$$

$$\hat{\beta}_0 = \bar{\mathrm{Y}} - \hat{\beta}_1 \bar{\mathrm{X}} = 81.33 - (-34.146) * 13.4 = 538.88$$

Συνεπώς η παλινδρόμησης στο δείγμα είναι $\hat{Y}_i = 538.88 - 34.146X_i$

b. Η μέση ελαστικότητα ζήτησης δίνεται ως εξής

$$\bar{\varepsilon} = \hat{\beta}_1 \frac{\bar{\mathrm{X}}}{\bar{\bar{\mathrm{Y}}}} = -34.146\frac{13.4}{81.33} = -5.63$$

c. Τα πρόσημα των συντελεστών είναι αυτά που αναμένονται από την οικονομική θεωρία, δηλ. θετικό πρόσημο για το σταθερό όρο και αρνητικό για το συντελεστή β_1. Η ζήτηση του αγαθού είναι ελαστική αφού η ελαστικότητα στο σημείο των μέσων κατ' απόλυτη τιμή είναι μεγαλύτερη από τη μονάδα.

d. Ο συντελεστής προσδιορισμού μπορεί να υπολογιστεί από τη σχέση $R^2 = 1 - \frac{\sum_{i=1}^{n}\hat{u}_i^2}{\sum_{i=1}^{n}(Y_i - \bar{\mathrm{Y}})^2} = 1 - \frac{73.24}{1029.33} = 0.93$

$$\hat{\sigma}^2 = \frac{\sum_{i=1}^{n}\hat{u}_i^2}{n-k} = \frac{73.25}{6-2} = 18.31$$

$$var(\hat{\beta}_0) = \sigma^2 \frac{\sum_{i=1}^{n}X_i^2}{n\sum_{i=1}^{n}(X_i - \bar{X})^2} = 18.31\frac{1078.18}{6*0.82} = 4011.4,$$

$$se(\hat{\beta}_0) = \sqrt{4011.4} = 63.33$$

$$var(\hat{\beta}_1) = \frac{\sigma^2}{\sum_{i=}^{n}(X_i - \bar{X})^2} = \frac{18.31}{0.82} = 22.32, \; se(\hat{\beta}_1) = \sqrt{22.32} = 4.72$$

Έλεγχοι υποθέσεων

$H_0: \beta_0 = 0$

$H_1: \beta_0 > 0$

$$t = \frac{\hat{\beta}_0 - \beta_0}{se(\hat{\beta}_0)} \sim t_{(6-2)}$$

$t = \frac{\hat{\beta}_0 - \beta_0}{se(\hat{\beta}_0)} = \frac{538.88 - 0}{63.33} = 8.5$ και $t_{4,0.05} = 2.132$, $t > t_{4,0.05}$ επομένως η H_0 απορρίπτεται.

$H_0: \beta_1 = 0$

$H_1: \beta_1 < 0$

$t = \frac{\hat{\beta}_1 - \beta_1}{se(\hat{\beta}_1)} = \frac{-34.146 - 0}{4.72} = -7.23$ και $t_{4,0.05} = 2.132$, $t < t_{4,0.05}$ επομένως η H_0 απορρίπτεται.

e. Το διάστημα εμπιστοσύνης δίνεται ως εξής

$$\Pr\left(\hat{\beta}_1 - t_c \cdot se(\hat{\beta}_1) \leq \beta_1 \leq \hat{\beta}_1 + t_c \cdot se(\hat{\beta}_1)\right) = 0.95$$

$t_{4,0.025} = 2.78$

$$\hat{\beta}_1 - t_c \cdot se(\hat{\beta}_1) \leq \beta_1 \leq \hat{\beta}_1 + t_c \cdot se(\hat{\beta}_1)$$

$$-34.146 - 2.78 * 4.72 \leq \beta_1 \leq -34.146 + 2.78 * 4.72$$

$$-47.248 \leq \beta_1 \leq -21.043$$

Αν πάρουμε έναν άπειρο αριθμό δειγμάτων μεγέθους 6 παρατηρήσεων από τον πληθυσμό και για κάθε δείγμα υπολογίσουμε ένα διάστημα εμπιστοσύνης , 95% των

4/

διαστημάτων αυτών θα περιλαμβάνει την παράμετρο του πληθυσμού β_1 (το διάστημα που υπολογίσαμε θεωρούμε ότι είναι ένα από αυτά)

f. Για $X_f = 13.6$, $\hat{Y}_f = 538.88 - 34.146X_f = 74.49$

$$var(\hat{Y}_f) = \sigma^2\left[\frac{1}{n} + \frac{(X_f - \bar{X})^2}{\sum_{i=1}^{n}(X_i - \bar{X})^2} + 1\right] = 4.717$$

$$\hat{Y}_f - t_c \cdot \sqrt{var(\hat{Y}_f)} \leq Y_f \leq \hat{Y}_f + t_c \cdot \sqrt{var(\hat{Y}_f)}$$

$$t_{4,0.005} = 4.60$$

$$74.49 - 4.60 * \sqrt{4.717} \leq Y_f \leq 74.49 + 4.60 * \sqrt{4.717}$$

$$52.77 \leq Y_f \leq 96.21$$

σε επίπεδο σημαντικότητας 99% η ποσότητα που προβλέπουμε ότι θα ζητηθεί όταν η τιμή είναι 13.6 ευρώ βρίσκεται στο διάστημα 74.49 ± 21.717

g. Ισχύουν οι κλασικές υποθέσεις

9. Έστω ότι σας δίνεται ένα δείγμα 12 παρατηρήσεων για την τιμή (X_i) και την ποσότητα (Y_i) μιας μάρκας καφέ.

i	Ποσότητα	Τιμή
1	89	1
2	86	1
3	74	1
4	79	1
5	68	1
6	84	1
7	139	0.95
8	122	0.95
9	102	0.95
10	186	0.85
11	179	0.85
12	187	0.85

Η γραμμική σχέση που τις συνδέει τις μεταβλητές δίνεται από το παρακάτω γραμμικό υπόδειγμα $Y_i = \beta_0 + \beta_1 X_i + u_i$

i. Υπολογίστε τους εκτιμητές ΕΤ $\hat{\beta}_0$ και $\hat{\beta}_1$.

ii. Υπολογίστε το TSS, ESS και RSS και τον συντελεστή προσδιορισμού R^2.

iii. Υπολογίστε τη διακύμανση του διαταρακτικού όρου.

iv. Υπολογίστε το τυπικό σφάλμα του $\hat{\beta}_1$ και προβείτε σε έλεγχο στατιστικής σημαντικότητας για τον εκτιμητή της κλίσης ($a = 5\%$). Σας δίνεται ότι η κριτική τιμή είναι $t_{0.025,10} = 2.23$

v. Υπολογίστε το 95% διάστημα εμπιστοσύνης του συντελεστή κλίσης β_1

Υπόδειξη: Χρησιμοποιήστε αποκλίσεις από τους μέσους

Λύση:

i	Y_i	X_i	$Y_i-\bar{Y}$	$X_i-\bar{X}$	$(Y_i-\bar{Y})(X_i-\bar{X})$	$(X_i-\bar{X})^2$	$(Y_i-\bar{Y})^2$	$\hat{Y}_i$	$\hat{u}_i$	$\hat{u}_i^2$
1	89	1	-27.250	0.05	-1.3625	0.0025	742.5625	81.5833	7.4167	55.0069
2	86	1	-30.250	0.05	-1.5125	0.0025	915.0625	81.5833	4.4167	19.5069
3	74	1	-42.250	0.05	-2.1125	0.0025	1785.0625	81.5833	-7.5833	57.5069
4	79	1	-37.250	0.05	-1.8625	0.0025	1387.5625	81.5833	-2.5833	6.6736
5	68	1	-48.250	0.05	-2.4125	0.0025	2328.0625	81.5833	-13.5833	184.5069
6	84	1	-32.250	0.05	-1.6125	0.0025	1040.0625	81.5833	2.4167	5.8403
7	139	0.95	22.750	0	0.0000	0	517.5625	116.2500	22.7500	517.5625
8	122	0.95	5.750	0	0.0000	0	33.0625	116.2500	5.7500	33.0625
9	102	0.95	-14.250	0	0.0000	0	203.0625	116.2500	-14.2500	203.0625
10	186	0.85	69.750	-0.1	-6.9750	0.01	4865.0625	185.5833	0.4167	0.1736
11	179	0.85	62.750	-0.1	-6.2750	0.01	3937.5625	185.5833	-6.5833	43.3403
12	187	0.85	70.750	-0.1	-7.0750	0.01	5005.5625	185.5833	1.4167	2.0069
sum	1395	11.40	0.00	0.00	-31.2000	0.045	22760.25	1395.0	0.00	1128.25

i. Εκτιμητές ΕΤ: $\hat{\beta}_0 = \overline{Y} - \hat{\beta}_1 \overline{X}$ και $\hat{\beta}_1 = \frac{\sum_{i=1}^{n}(Y_i-\bar{Y})(X_i-\bar{X})}{\sum_{i=1}^{n}(X_i-\bar{X})^2}$

$$\hat{\beta}_1 = \frac{\sum_{i=1}^{n}(Y_i-\bar{Y})(X_i-\bar{X})}{\sum_{i=1}^{n}(X_i-\bar{X})^2} = \frac{-31.2}{0.045} = -693.33$$

$$\overline{Y} = \frac{1395}{12} = 116.25 \text{ και } \overline{X} = \frac{11.40}{12} = 0.95$$

$$\hat{\beta}_0 = \overline{Y} - \hat{\beta}_1\overline{X} = 116.25 - (-693.33) * 0.95 = 794.91$$

Το εκτιμημένο υπόδειγμα είναι $\hat{Y}_i = 794.91 - 693.33X_i$

ii. $TSS = \sum_{i=1}^{n}(Y_i - \overline{Y})^2 = 22760.25$

$$RSS = \sum_{i=1}^{n} \hat{u}^2 = 1128.25$$

$$TSS = ESS + RSS \Rightarrow ESS = TSS - RSS = 22760.25 - 1128.25 = 21632$$

$$R^2 = 1 - \frac{RSS}{TSS} = 1 - \frac{1128.25}{22760.25} = 0.95$$

iii. $\hat{\sigma}^2 = \frac{\sum_{i=1}^{n} \hat{u}_i^2}{n-k} = \frac{1128.25}{12-2} = 112.825$

iv. $se(\hat{\beta}_1) = \sqrt{\mathrm{Var}(\hat{\beta}_1)} = \sqrt{\frac{\sigma^2}{\sum_{i=1}^{n}(X_i-\bar{X})^2}} = \sqrt{\frac{112.825}{0.045}} = 50.072$

$H_0: \beta_1 = 0$

$H_1: \beta_1 \neq 0$

$$t = \frac{\hat{\beta}_1 - \beta_1}{SE(\hat{\beta}_1)} = \frac{-693.33}{50.072} = -13.847$$

Για τον δικατάληκτο έλεγχο η H_0 απορρίπτεται αν η απόλυτη τιμή του στατιστικού κριτηρίου είναι μεγαλύτερη ή ίση της κριτικής τιμής της κατανομής του $|t| > t_c$, καθώς $|-13{,}847| < 2.23$ η H_0 απορρίπτεται

v. Το διάστημα εμπιστοσύνης δίνεται ως εξής

$\hat{\beta}_1 \pm t_c \cdot SE(\hat{\beta}_1)$

$\hat{\beta}_1^L = \hat{\beta}_1 - t_c \cdot SE(\hat{\beta}_1)$ και $\hat{\beta}_1^U = \hat{\beta}_1 + t_c \cdot SE(\hat{\beta}_1)$ αποτελούν αντίστοιχα το κάτω και το άνω όριο του διαστήματος εμπιστοσύνης β_1

Η κριτική τιμή δίνεται ως εξής $t_c = t_{a/2,n-k} = t_{0.025,10} = 2.23$

Άρα $\hat{\beta}_1^L = \hat{\beta}_1 - t_c \cdot SE(\hat{\beta}_1) = -693.33 - 2.23 * 50.072 = -804.994$

και $\hat{\beta}_1^U = \hat{\beta}_1 + t_c \cdot SE(\hat{\beta}_1) = -693.33 + 2.23 * 50.072 = -581.672$